

Chăn Trâu

Viết tặng Út, đứa em thích nghe anh kể chuyện đồng quê
- Anh Bắp -

"Ai bảo chăn trâu là khổ
Chăn trâu sướng lắm chứ
Ngồi lưng trâu ta cầm cờ lau
Và miệng hát nghêu ngao"

Không biết nhạc sĩ Phạm Duy muốn nói sướng về phương diện nào chớ đối với tôi thì chăn trâu cực bỏ mạng, nhưng được cái là vui lắm nhứt là trong mùa hè.

Nhớ hồi tôi đang học lớp nhì, lớp ba gì đó, má tôi hỏi tôi có muốn đi tu làm ông Cổ không, tôi trả lời ngọt xót là: "Má ơi, con hong muốn làm ông Cổ đâu. Con muốn ở nhà .... coi trâu hà". Má tôi lúc đó chắc là buồn lắm vì thằng con không muốn đi học mà chỉ muốn lêu lổng ngoài ruộng. Thiết tình, lúc đó tôi khoái giữ trâu vô cùng.

Ba tôi có tất cả là 6 con trâu lớn với 1 con nghé. Thằng TƯƠI là đứa ở giữ trâu cho gia đình tôi lại bản chim hay, bơi lội giỏi nữa, nên được theo nó ra ruộng là coi như có một ngày đáng nhớ. Mùa hè thì ruộng khô, đồng trống, không phải canh trâu ngặt nên chúng tôi thường hay tụ lại rồi thì đủ mọi trò vui được bày ra. Chúng tôi chia phe chơi lộn, đã rồi nháy xuống đĩa tằm, sau đó là màn bắt cá nướng ăn. Đôi khi còn tổ chức đi ăn cắp xoài, mận, ổi. Chỗ mà chúng tôi viếng nhiều nhất là vườn mía của Ông Hai Chỉ trong Giồng Lớn. Mía thì cao, chúng tôi thì thấp nên lên vô được là coi như khoẻ, no một bụng mía mới chịu rút lui. Kế đến là đi bắt xoài. Chúng tôi đứa nào cũng đeo lưng lắn ở cổ một cái nạng giàng thung để bắt chim cò và bắt ... xoài. Thích nhứt là xoài tượng non, cắn nhai

rao ráo, nghĩ tới phát thèm. Thịnh thoàng chúng tôi cũng tổ chức nấu chè hột vịt nữa. Gần lộ đá có nhiều đầm nước nên người ta hay cất những chòi vịt để gom vịt lại ban đêm và cũng để người chăn vịt ngủ. Đó cũng là nơi chúng tôi tụ tập thường nhứt. Chỉ cần anh giữ vịt hy sinh cho mỗi đứa 1 cái trứng, chúng tôi chia nhau đứa thì mang nếp, đứa mang đường cháy, nời thì anh giữ vịt có sẵn, thế là chúng tôi có 1 bữa chè hột vịt ngon lành.

Những con trâu rất khôn, khôn hơn bò, bởi vậy mới có câu "ngu như bò", cứ hể chạng vạng tối là chúng tụi sắp hàng kéo nhau về chuồng. Nhiều thằng chăn cứ lo chơi, chưa về tới nhà thì bầy trâu đã có mặt trong chuồng rồi. Khi trâu vô chuồng xong, thằng giữ trâu phải lo cột lại, nghé con thường được thả lỏng vì nó luôn theo mẹ, rút rơm chắt đầy chỗ để rơm ngay trước mũi trâu cho nó ăn ban đêm, đốt một "đống un" để chống muỗi là xong nhiệm vụ. Đống un đốt bằng rơm vụn thấm nước cho bốc khói suốt đêm chứ không cháy và phải để ở ngoài chuồng và trên ngọn gió để gió thổi khói vô chuồng cho muỗi khỏi cắn trâu ban đêm. Sáng đây, trước khi thả trâu ra ruộng thì thằng giữ trâu phải làm sạch sè chuồng, hốt cứt trâu quăng qua một bên để làm phân sau này, quét chuồng cho sạch rơm rát. Rồi thì thả trâu đi ăn. Bọn chăn trâu chúng tôi hầu như đứa

nào cũng vậy, đều mặc xà lỏn, áo bà ba màu ngà ngà, thật sự thì áo gì cũng

biến thành màu ngà hết vì đóng phen sau những lần lặn hụp trong đìa. Luôn phải mang theo 1 tấm nylon nhỏ để che mưa được xếp lại gọn ghê cột

ngang lưng quần. Đầu thì đội nón lá, không phải thứ nón lá mỏng dính mấy cô đội nhưng là loại đan bằng lá lợp nhà cho bền, có thể dùng để tác nước được. Cổ mang nạng giăng thung, tay thì cầm cây gậy nhỏ vừa làm roi vừa làm gậy để đập rắn rít khi cần.

Đầu mùa lúa, người ta bắt đầu gieo mạ thì mới thiết là mệ. Những đứa chăn phải theo sát trâu của mình. Có khi phải ngồi trên lưng trâu suốt ngày. Thường thì cỡi con trâu chính, miệng la hét om tòi để điều khiển những con trâu khác không bước vô đám mạ của người ta mà bị rầy. Hầu như con trâu nào cũng có tên. Chúng tôi đặt tên trâu tùy theo dóc dáng, tính tình của mỗi con. Tỉ như trâu cái thì gọi là con đầm, trâu đực cổ to thì gọi là trâu cổ, đen đậm thì gọi là con mun, sừng quật xuống thì kêu là trâu cui, trâu phi, trâu tượng, vv.. Trâu thường chỉ nghe lời thẳng giữ trâu nhà mà thôi, gặp nhiều con dữ, người khác la ó, nó tức giận nhào lại lấy sừng chém cho mà chết. Tôi còn nhớ nhà Năm Tiên có con trâu cái bị mờ 1 con mắt, đi hay niềng cái đầu nên chúng tôi gọi nó là con cái lé. Con này dữ kinh khủng, con nít sức mầy mà dám lại gần.

Trong mùa lúa thường thì người ta nhốt trâu lại suốt ngày đêm. Mỗi sáng thẳng giữ trâu cũng phải làm sạch sẽ chuồng, dẫn từng con đi uống nước, xong về chuồng cột lại, bỏ rơm đầy đủ

cho trâu ăn. Chiều tối cũng phải dẫn trâu đi uống nước lần nữa rồi un muối đàng hoàng. Lắm khi vì muốn trâu được mập mạnh trong mùa này, thẳng giữ trâu cũng phải đi cắt cỏ ngoài ruộng mang về cho trâu ăn. Dọc những bờ ranh trên ruộng hay bờ đìa thường có cỏ mọc đầy như cỏ tai long, cỏ ống. Người ta cứ tư tiện dùng "lưỡi liềm" cắt rồi cho vào "bội" gánh về. Gánh cỏ thường dùng hai cái bội đưng bằng tre hay bằng mây cột luôn vô hai đầu một thanh tre dài để làm đòn. Sau khi cắt cỏ đầy hai cái bội thì gánh về chuồng cho trâu ăn. Gánh cỏ còn tươi xanh nên khá nặng, đi trên bờ ranh ruộng rất dễ bị té. Mệt thì ngồi lại bên bờ đìa nghỉ, nhìn con chim "thẳng chài" canh môi trên nhánh trâm bầu chìa ra trên mặt đìa, rồi bỗng nhiên thấy nó lạng xuống vớt con cá lòng tong một cánh chính xác làm mình quên hết cái mệt cắt cỏ vừa rồi.

Trâu cũng biết đùa giỡn nhưt là mấy con nghé. Nó thỉnh thoảng từ xa chạy lại cụng mình một cái cho té nhào rồi đứng đó nhe miệng cười. Trâu cười không ra tiếng, nhưng nhìn thì mình biết. Mỗi cánh đồng thường có 1 con trâu chủ gọi là trâu cầm đồng. Thường là con trâu cổ trẻ mới lớn, rất mạnh khỏe và dữ tợn đã thẳng trận trong những lần chém nhau với những con đực khác. Mỗi chuồng cũng có 1 con làm chủ, cũng thường là con đực, nó ăn ít và hay đứng nhìn và quan sát những con cùng chuồng. Nếu có con trâu khác chuồng bén mảng tới gần là nó chạy lại ra oai ngay.

Nhìn bầy trâu là mình biết thẳng giữ giỏi hay không. Những con trâu đen bóng, mập ú thì thẳng giữ được chủ khen và ngược lại, trâu dơ dáy, ốm yếu lòi be sừng là thể nào thẳng giữ cũng bị đuổi sớm. Trâu không như bò, rất thích nước nên người ta thường cho trâu tắm mỗi ngày.

Có một năm, trong mùa hè, chú Út tôi không tìm được đứa giữ trâu nên

tôi tình nguyện làm thẳng chần cho chú. Tôi thích trâu lắm nên tôi chăm sóc nó rất đàng hoàng. Con trâu cái với con nghé con của Chú được tôi tắm rửa mỗi ngày, tôi hay cho nó ăn tới tối mịt mới dẫn về chuồng. Được 1 tháng thì Chú tôi tìm được đứa giữ nên tôi được Chú thưởng cho 150 đồng. Tôi còn nhớ, tôi đã mua 1 bình mực loại có cái quặng bên trong khi ngà mực không đổ ra ngoài, tôi mua thêm 1 cây viết mực có ngòi lá tre rồi tôi mua luôn một hơi mười mấy trái sa-kê. Tôi rất thích ăn sa-kê. Trái sa-kê bự bằng trái dứa xiêm, hấp lên ăn bùi bùi, rất ngon. Tôi với thẳng ở quày một bao sa-kê về nhà tưởng là má tôi sẽ khen thẳng con biết mua bán, ai dè, bị một trận đòn nên thân. Nhờ chỗ quen nên người ta cho trả lại chứ không thì ăn biết bao giờ mới hết.

Đối với tôi, hình ảnh con trâu là một cái gì thân yêu, một cái gì khấn khích tượng trưng cho đời sống ruộng

đồng, dính liền với tuổi thơ của tôi. Tôi nhớ con trâu rõ ràng như biết rõ từng chi tiết trên bàn tay mình. Tôi nhớ sừng trâu hay bị những con hà giống như hột mè trắng ăn. Tôi nhớ mình trâu hay bị những con rận chích, nhớ những con đĩa đeo dính dưới bụng trâu hút máu no bóng lưỡng phát sợ. Tôi cũng nhớ mắt trâu to đen như trái mù u. Tôi nhớ và nhớ nhiều lắm hình ảnh thân thương của con trâu quê tôi.

Có một đứa "em", hai vợ chồng đi du lịch, thương anh, mua tặng anh tượng con trâu khắc bằng gỗ. Không giống lắm con trâu ở quê nhà nhưng cũng làm tôi rưng rưng nước mắt khi cầm món quà trên tay. Quê hương lại hiện về. Tôi đang đứng giữa cánh đồng gợn sóng lúa. Con chuồng chuồng xanh bay lại đậu trên ngọn nắng làm sóng sánh mặt ruộng. Tôi không cầm được nước mắt.

Anh Bắp - 20/5/2004